

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
RAZVOJ TURISTIČNIH PROIZVODOV V KRAJEVNI SKUPNOSTI
PLANINA POD GOLICO

LJUBLJANA, JUNIJ 2013

SIMONA RAZINGER

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani(-a) SIMONA RAZINGER, študent(-ka) Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor(-ica) zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije z naslovom RAZVOJ TURISTIČNIH PROIZVODOV V KRAJEVNI SKUPNOSTI PLANINA POD GOLICO, pripravljene(-ga) v sodelovanju s svetovalcem/svetovalko mag. DIMITRIJEM PICIGO.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel(-a), da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v zaključni strokovni nalogi/diplomskem delu/specialističnem delu/magistrskem delu/doktorski disertaciji, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil(-a) vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal(-a);
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predložene zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorja(-ice): _____

KAZALO

UVOD	1
1 TEMELJNI POJMI V TURIZMU	2
1.1 Opredelitev turizma	2
1.2 Klasifikacija potnikov v turistični statistiki.....	2
1.2.1 Potniki	2
1.2.2 Turisti in enodnevni obiskovalci	2
1.3 Turistična ponudba	3
1.4 Turistični proizvod.....	3
2 OPIS PLANINE POD GOLICO.....	4
2.1 Oddaljenost Planine pod Golico od bližnjih turističnih destinacij.....	5
3 ZGODOVINA TURIZMA V DESTINACIJI PLANINA POD GOLICO.....	5
3.1 Turizem med obema vojnama.....	5
3.1.1 Planinski turizem in naravne lepote	6
3.1.2 Zdraviliški turizem	7
3.1.3 Zimski turizem	7
3.1.4 Nastanitvene kapacitete in drugi turistični obrati.....	8
3.2 Turizem po drugi svetovni vojni.....	10
3.2.1 Prireditev Miss narcis.....	10
3.2.2 Smuk za trofejo Svinjska glava.....	11
4 TURIZEM V PLANINI POD GOLICO DANES.....	11
4.1 Gostinska ponudba in prenočišča	11
4.1.1 KMEČKI TURIZEM BETEL	12
4.1.2 Apartma Tarman	12
4.1.3 Apartma Podlogar	12
4.1.4 Apartma Blandford.....	13
4.1.5 Koča na Golici.....	13
4.2 Turistični proizvodi območja	13
4.2.1 Šport in rekreativni turizem.....	14
4.2.2 Turistične prireditve in zabava	16

4.2.2.1	Zabavne prireditve	16
4.2.2.2	Kulturne prireditve	17
4.2.2.3	Kratka sprostitvev in oddih	17
5 RAZVOJ NOVIH TURISTIČNIH PROIZVODOV		17
5.1 Trendi v turizmu		17
5.2 Razvoj turističnih proizvodov v Planini pod Golico		18
5.3 Trajnostni turizem		18
5.4 Tržne niše.....		19
5.4.1	Možne tržne niše v Planini pod Golico	20
5.5 Možni turistični proizvodi v Planini pod Golico		20
5.5.1	Začetni tečaj turnega smučanja	20
5.5.2	Organizirani izleti nordijske hoje.....	21
5.5.3	Organiziran izlet po Planini pod Golico	23
5.5.4	Krožno kolesarjenje	25
SKLEP.....		27
LITERATURA IN VIRI.....		29

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Oddaljenost Planine pod Golico v kilometrih in minutah od drugih bližnjih turističnih destinacij	5
Tabela 2:	Turistični proizvodi območja Planine pod Golico, razdeljeni po turističnih zvrsteh....	14
Tabela 3:	SWOT analiza za ciljni segment – začetni tečaj turnega smučanja	21
Tabela 4:	SWOT analiza za ciljni segment – organizirani izleti nordijske hoje.....	23
Tabela 5:	SWOT analiza za ciljni segment – organiziran izlet po Planini pod Golico.....	25
Tabela 6:	SWOT analiza za ciljni segment – krožno kolesarjenje	26

UVOD

Turizem v današnjem času postaja način življenja in je skoraj nujno potrebna dobrina za vsakega posameznika. Trendi v turizmu so se skozi ves njegov razvoj spreminjali, skupaj z njim pa so se spreminjali tudi potrošniki. Postali so bolj zahtevni, za svoje dobro počutje zahtevajo vedno več, zato je turistična dejavnost primorana vedno znova ustvarjati in razvijati nove turistične proizvode, ki zadovoljijo čim večje število potrošnikov.

V zaključni strokovni nalogi prikazujem razvoj turizma v destinaciji Planina pod Golico. Naloga je razdeljena na tri dele. V samem začetku naloge je za lažjo predstavitev podan krajši opis kraja. Za razvoj novih turističnih proizvodov sta pomembna zgodovina turizma in njegovi začetki, zato je najprej prikazano stanje turizma v preteklosti, predvsem se osredotočam na leta, ko je bil turizem najbolj razvit. Zanimalo me je, kaj je takrat privabljal turiste, da so obiskovali ta kraj, katere so bile prelomnice, ki še danes zaznamujejo lokalni in tudi slovenski turizem. V nadaljevanju sledi opis trenutne turistične ponudbe. Iz naloge je razvidno, da je stanje današnje turistične ponudbe precej slabše kot v preteklosti, zato v zadnjem delu zaključne strokovne naloge poskušam prikazati različne možnosti za nove turistične proizvode. Ugotoviti želim, kateri so tisti turistični proizvodi, ki bi turiste znova privabili v ta kraj, kako bi čim bolj izkoristili naravne danosti in s katerimi ovirami se sooča razvoj turizma.

Pri izdelavi zaključne strokovne naloge uporabljam tako pisne kot tudi ustne vire. O samem razvoju turizma v Planini pod Golico ni veliko napisanega, zato moje delo temelji tudi na pogovorih z osebami, ki imajo izkušnjo večletnega službovanja v turistični dejavnosti na tem področju. Z njihovo pomočjo in z raznimi pisnimi viri tako skušam orisati turistično zgodovino kraja in hkrati ponuditi nove ideje in strategije pri razvoju turizma.

Omeniti želim še naslednje. Pod imenom destinacija Planina pod Golico najdemo tri manjše vasi oziroma zaselke, ki skupaj sestavljajo Krajevno skupnost Planina pod Golico. To so: Planina pod Golico, Prihodi in Plavški Rovt. Slednji je bil skozi vso zgodovino tesno povezan s Planino pod Golico, vendar pa žal nima lastnih turističnih prireditev in kapacitet, razen naravnih lepot. Prebivalci so sodelovali in še sodelujejo pri vsem turističnem dogajanju in so pomemben del tega kraja. Prihodi pa so majhna vasica, ki se nahaja pred Planino pod Golico, in tudi predstavlja del te krajevne skupnosti. Ker je bilo središče turističnega dogajanja v Planini pod Golico, v nadaljevanju zaključne strokovne naloge Krajevno skupnost Planina pod Golico oziroma destinacijo Planina pod Golico omenjam tudi samo z imenom Planina pod Golico. Pod to ime torej štejem vse, ki sodelujejo, delajo in živijo v tej krajevni skupnosti.

1 TEMELJNI POJMI V TURIZMU

1.1 Opredelitev turizma

Skozi zgodovino je bilo predstavljenih veliko definicij turizma, ki pa se med sabo zelo razlikujejo. Prva znanstvena definicija turizma je Hunzikerjeva in Krapfova, ki pravi: »Turizem je celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja tujcev v nekem kraju, če to bivanje ne povzroči stalne naselitve in ni povezano s pridobitno dejavnostjo« (Planina, 1997, str. 14). Ta definicija je danes že zastarela, njena naslednica pa je St. Gallenska definicija, ki pravi: »Turizem je celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja oseb, za katere kraj zadrževanja ni niti glavni niti stalni kraj bivanja ali zaposlitve« (Mihalič, 2006, str. 5–6).

1.2 Klasifikacija potnikov v turistični statistiki

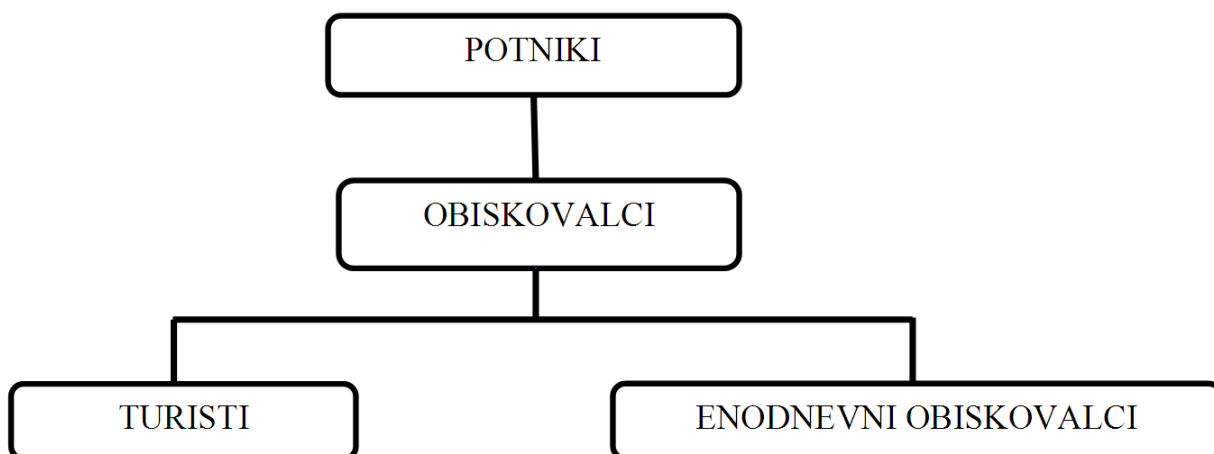
1.2.1 Potniki

Izraz potniki se originalno v statistiki UN WTO nanaša na osebe, ki pri potovanju prestopijo državno mejo. Ta opredelitev se nanaša na mednarodne potnike. V primeru domačega turizma, ki poteka znotraj državnih meja, pa se za opredelitev domačega potnika namesto prestopa državne meje upošteva prestop meje stalnega bivališča (Mihalič, 2006, str. 8).

1.2.2 Turisti in enodnevni obiskovalci

Obiskovalci se dalje delijo v dve podskupini, in sicer na turiste in enodnevne ali istodnevne obiskovalce. Statistični urad republike Slovenije opredeljuje turista takole: »Turist je oseba, ki v kraju zunaj svojega stalnega bivališča prenoči vsaj eno noč v gostinskem ali kakem drugem nastanitvenem objektu zaradi počitka ali rekreacije, zdravja, študija, športa, religije, družine, dela, javne misije ali shoda« (Planina, 1997, str. 12). Mihalič (2006, str. 9) navaja, da so enodnevni ali istodnevni obiskovalci osebe, ki ostanejo v obiskani državi/destinaciji izven običajnega življenjskega okolja manj kot 24 ur.

Slika 1: Klasifikacija potnikov v turistični statistiki

Vir: T. Mihalič, *Trajnostni turizem*, 2006, str. 8.

1.3 Turistična ponudba

Hunziker in Krapf sta leta 1942 turistično ponudbo označila kot tisto količino turističnih dobrin, ki so jo ponudniki pripravljene prodati pri dani ravni cen in/ali pri danem stanju deviznih tečajev (Planina, 1997, str. 152).

1.4 Turistični proizvod

Turistični proizvod je najbolje opredeljen s strani turista, torej potrošnika: »Za turista je turistični proizvod celotno doživetje, povezano s potovanjem in bivanjem izven kraja stalnega bivališča« (Mihalič, 2006, str. 16).

Osnovne sestavine turističnega proizvoda so (Mihalič, 2006, str. 16–17):

- privlačnost namembnega kraja, kamor sodijo naravne privlačnosti, kot npr. lepe plaže ali lepa pokrajina, ugodno podnebje, čist zrak ipd., kulturno-zgodovinske privlačnosti, kot npr. stare cerkve, spomeniki, ter privlačnosti, vezane na prireditve in dogodke, in socialne privlačnosti, kot npr. kultura in značilnosti prebivalcev obiskanega kraja itd.;
- blago in storitve, ki jih v turističnem kraju kupujejo turisti: npr. storitve nastanitve in prehrane, zabava, nakup spominkov in drugega blaga, blago in storitve na poti: predvsem transportne storitve ter blago in storitve, ki jih zaradi potovanja turisti kupujejo v kraju stalnega bivališča, zato da se npr. pripravijo na potovanje.

Planina (1997, str. 203–205) razlikuje dve vrsti turističnega proizvoda:

- parcialni ali delni turistični proizvod je proizvod enega samega proizvajalca, to je posamezne turistične, gostinske, prometne ali trgovske organizacije. Za posameznega proizvajalca je delni turistični proizvod končni proizvod, namenjen potrošnji. Ta proizvod se

pojavi na trgu, kjer dobi pod vplivom povpraševanja in ponudbe svojo ceno. Tak proizvod je na primer prenočitev v hotelu, razglednica, obisk muzeja ali obisk športne prireditve.

- integralni ali celotni turistični proizvod je sestavljen iz večjega števila delnih proizvodov. To je proizvod, kot ga vidi potrošnik. Z njegovega stališča je turistični proizvod celota številnih ali različnih storitev ali dobrin, ki jih uporablja v času od zapustitve stalnega bivališča do povratka vanj.

V zaključni strokovni nalogi predstavljam več delnih ali parcialnih turističnih proizvodov, ki jih izbrana destinacija ponuja. Gre za proizvode, kot so prenočitev v apartmajih in kmečkem turizmu, ogled zgodovinskih znamenitosti, razne športne dejavnosti in obisk prireditev.

2 OPIS PLANINE POD GOLICO

Turistični kraj je najbolj značilni predstavnik turistične ponudbe. Turisti namreč skoraj nikoli ne povprašujejo po eni sami privlačnosti in tudi ne po enem samem proizvodu ali storitvi, ki jo proizvaja določena organizacija. Turisti v prvi vrsti povprašujejo po turističnem kraju kot celoti. Šele ko izberejo določen kraj kot kraj svojih počitnic, si izberejo tudi določeno dejavnost ali podjetje, kamor bo pretežno usmerjena njihova potrošnja. Turistični kraj opredeljujemo kot naselje, ki ima naravne, kulturne ali drugačne vrednote, ki se že izrabljajo v turistične namene in ki imajo ustrezne turistične objekte in organizacije (Planina, 1997, str. 171).

Vsak turistični kraj mora ustrezati naslednjim glavnim pogojem (Planina, 1997, str. 171–172):

- imeti mora naravne ali kulturne privlačnosti;
- te privlačnosti morajo redno privlačiti turiste, bodisi skozi vse leto ali samo v določenem letnem času;
- razpolagati mora s turističnimi objekti in organizacijami, ki po eni strani skrbijo za valorizacijo privlačnosti, po drugi strani pa proizvajajo take proizvode in storitve, ki jih zahtevajo turisti.

Planina pod Golico, med domačini znana tudi kot Sv. Križ, leži na nadmorski višini od 933 do 1000 m, ob potoku Jesenica, na pobočjih zahodnih Karavank. Obdajajo jo trije vrhovi, in sicer Golica (1835 m), Klek (1763 m) in Rožca (1587 m). Od mesta Jesenice je oddaljena 5 km in je ena naših najvišje ležečih vasi. Kljub visoki legi ima kraj milo podnebje in le za nekaj stopinj nižje temperature kot 400 m nižje ležeče mesto Jesenice. Jedro vasi se nahaja okoli cerkve Sv. Križa, niže je nastal zaselek Prihodi, nekaj pa je tudi visoko ležečih kmetij. V zadnjih desetletjih je v tem kraju zraslo tudi več počitniških hiš. Vas je bila prvotno zgrajena za potrebe fužinarstva. Kar šest stoletij so v Savskih jamah kopali železovo rudo, vse dokler je na pragu 20. stoletja niso bili prisiljeni opustiti, predvsem zaradi cenejše konkurence. Danes se prebivalci ukvarjajo s kmetijstvom, večinoma kot dodatno dejavnostjo, saj skoraj vsi hodijo v službo v dolino, in pa s

turistično dejavnostjo, kar je tudi rdeča nit v nadaljevanju te zaključne strokovne naloge (Torkar Tahir, 2003, str. 5-6; Geister et al., 1998, str. 61).

2.1 Oddaljenost Planine pod Golico od bližnjih turističnih destinacij

V Tabeli 1 za lažje predstavljanje prikazujem oddaljenost Planine pod Golico od bližnjih turističnih krajev. Te destinacije so pomembne zlasti zato, ker so nosilke največje turistične nastanitvene kapacitete in so kot take pomemben dejavnik na vseh ravneh razvoja turizma.

Tabela 1: Oddaljenost Planine pod Golico v kilometrih in minutah od drugih bližnjih turističnih destinacij

KRAJ	RAZDALJA (v km)	ČAS (v min)
JESENICE	6,2	13
BLED	22,8	29
BOHINJ	45,0	50
KRANJSKA GORA	27,4	33
CELOVEC	68,3	53

Vir: Oddaljenost krajev v kilometrih, 2013.

3 ZGODOVINA TURIZMA V DESTINACIJI PLANINA POD GOLICO

Prvi začetki skromnega turizma so se začeli z romarji, ki so iz cele Slovenije, Koroške in Kanalske doline prihajali k Svetemu Križu. Sami temelji zanj pa so bili postavljeni z gradnjo raznih koč in planinskih postojank. Na Golici je bila leta 1892 leta postavljena Nemška koča, ki se je kasneje preimenovala v Jeseniško kočo, domačini pa so ji po skalnem svetu riglju rekli kar Koča na Riglju. Leta 1905 je bila na vrhu Golice odprta še Kadilnikova koča, imenovana po ljubljanskem planincu Kadilniku. Znana je tudi pod imenom Slovenska koča ali Zgornja koča. V času druge svetovne vojne sta bili obe koči primerni sovražnim postojankam, zato so ju partizani junija 1942 zaradi varnosti požgali. Spodnja koča je bila nato obnovljena, leta 1984 pa so jo ponovno odprli (Torkar Tahir, 2003, str. 17-18).

3.1 Turizem med obema vojnama

Pravi turizem se je v Planini pod Golico začel razvijati kmalu po prvi svetovni vojni. V tem obdobju so se pričele razvijati predvsem tri vrste turizma, in sicer planinski s svojimi naravnimi lepotami, zdraviliški in zimski turizem. Vse tri vrste turizma so pomembne še danes. Planinstvo je s svojimi pohodnimi potmi in gorskimi turami pomemben člen današnjega turizma, prav tako tudi zimski turizem, kljub temu da sta smučanje in sankanje v zadnjih letih precej zaostala v razvoju. Zdraviliški turizem se danes pojavlja predvsem v obliki iskanja notranjega zadovoljstva, v stiku z naravo, z izvajanjem joge in drugimi načini sobivanja z naravnim okoljem. V

nadaljevanju naloge je vsaka vrsta turizma, ki je bil v tej obliki na vrhuncu razvoja v obdobju med obema vojnama, podrobneje opisana in predstavljena.

3.1.1 Planinski turizem in naravne lepote

Kot je bilo omenjeno že v zgornjem odstavku, je bilo planinstvo povod za prve začetke turizma. Domačini, ki so sodelovali pri gradnji Kadilnikove kočice (1930) in pri gradnji jeseniškega Turistovskega kluba Skala na Rožci (1931), so se po končani službi v dolini udinjali kot nosači in gorski vodniki ter pohodnike in planince vodili po okoliških hribih in jim razkazovali lepote domačega kraja. Vse več turistov je privabljal novo zgrajen Belcijanov hotel in pa Kopišarjeva gostilna, ki je stala na križišču planinskih poti. Od nje se je šlo lahko na Rožco in Golico, proti Črnemu vrhu ali pa preko Španovega vrha in planine Bevščice na najvišji karavanški vrh Stol. Planinski turizem je bil v tem času zelo močan, veliko je bilo planincev iz osrednje Slovenije in Avstrije. Turisti so prihajali v glavnem na enodnevne izlete, nekaj se jih je v hotelu ustavilo tudi za več dni, še posebej v mesecu maju, ko so pobočja pobelile snežno bele narcise. Postale so identiteta Planine pod Golico in so privabljale množice turistov. Kot zanimivost naj omenim, da ima ta cvetlica na slovenskem etničnem ozemlju kar 120 poimenovanj. Najbolj znano ime je narcisa in pa ključavnica, kot ji pravijo domačini. Včasih so jih množično trgali in jih hodili prodajat na ljubljansko tržnico in tudi v Zagreb. Od leta 1949 pa so pri nas zaščitene. Tudi ostala planinska flora, kot so encijan in murke, je bila zanimiva in bogata (Torkar Tahir, 2003, str. 18-19).

Leta 1921 je Planinsko društvo Jesenice organiziralo prvo tekmovanje v zmerni hoji na Golico. Znani so tudi množični pohodi na Golico, ki so bili organizirani na binkoštno nedeljo in so privabili pravo morje pohodnikov. Po letu 1930 je bilo znanih več planinskih koč in postojank. Najbolj znani sta bili seveda obe koči na Golici, na Pustem rovtu je stala kočica v lasti nogometnega kluba Bratstvo z Jesenic, v Črnem vrhu dve koči z gostilno in na Rožci kočica v lasti Turistovskega kluba Skala. Vse planinske kočice so bile dostopne in odprte skozi celo leto, razen obeh koč na Golici, ki sta bili v zimskem času zaprti. K uspešnemu razvoju turizma je veliko pripomoglo tudi Tujsko prometno društvo Sveti Križ nad Jesenicami, ki je s tiskanim prospektom vabilo v svoj kraj in ga označilo kot planinsko letovišče, kjer si turisti lahko ogledajo svetovne znane narcisne poljane in se naužijejo razgleda, ki sega po vsej Sloveniji in Koroški, vse do Visokih Tur daleč in s Črnega vrha po vsem Triglavskem pogorju. Zapisali so, da ima kraj izvrstno studenčnico za planince, in nudili so tudi več taksijev, ki so izletnike pripeljali izpred jeseniškega kolodvora k Svetemu Križu. Prihajali so izletniki z Bleda in iz Kranjske Gore, da bi si ogledali to planinsko letovišče. Rezultati so bili odlični, obisk je bil za ta kraj izreden, v povprečju je Planino pod Golico dnevno obiskalo okoli 300 izletnikov. Gostje so se vsako leto znova in znova vračali na oddih k Svetemu Križu, kar priča o tem, kako turistično privlačen je bil ta kraj (Torkar Tahir, 2003, str. 18-20).

3.1.2 Zdraviliški turizem

Porast zdraviliškega turizma se je začel po prvi svetovni vojni, ko so v vas začeli prihajati bolniki s tuberkulozo, veliko je bilo vojakov, ki so preživeli vojno. Z izdajo tiskanega prospekta Tujskega prometnega društva Sveti Križ nad Jesenicami, ki je kraj označilo kot gorsko zdravilišče za specialne živčne bolezni, ki izvirajo iz povečanega delovanja žleze ščitnice, tudi kot zdravilišče za pljučne bolezni in astmo, katerih zdravljenje ima za predpogoj čisti planinski, z ozonom nasičeni in prahu prosti zrak, pa se je le-ta še povečal. Ker je bil kraj s strani zdravnikov ocenjen kot zdrav, z nizko umrljivostjo in zelo redkimi primeri tuberkuloze, so bolniki pričeli prihajati z vseh koncev in prav zaradi njih naj bi se začela gradnja Belcijanovega hotela. Na podlagi dolgoletnih zdravniških opazovanj, indikacije in kotnraindikacije so ocenili visoko terapijsko vrednost klime tega planinskega zdravilišča. Da je kraj tem bolnikom resnično pomagal pri okrevanju, so potrdili tudi zdravniki, omenja se predvsem dr. Franc Bergel, po katerem se imenuje tudi današnji dom ostarelih na Jesenicah, in dr. Marčič. Slednji je zdravilišče priporočal tudi vsem arterioskleroznim bolnikom in tistim, ki so nagnjeni k možganski kapi. Svetoval je, naj prihajajo poleti, ko je drugod neznosna vročina. Poudarjal je, da so se vsi živčno bolni ljudje, ki so se zdravili v Planini pod Golico, tam dobro počutili in tudi ozdraveli. Vsi zdravniški rezultati so bili posledica večletnih opazovanj in praktičnega zdravljenja. Tu so se zdravili tudi očesni bolniki in vsi, ki so okrevali po težkih boleznih in operacijah. Prihajalo je veliko Ljubljancev, Hrvatov, ogromno jih je bilo iz Zagreba, zdraviti so se hodili iz cele Jugoslavije. V Črnem vrhu je nastala vikend kolonija, ki je bila sestavljena iz 16 večjih in manjših vil. Kupovali so jih bogati Jeseničani in okoliški prebivalci, ki so imeli v družini kakšnega bolnika in so ga nato pošiljali na zdravljenje v Planino pod Golico. Ostali so dlje časa, tudi po več tednov, značilno pa je bilo tudi, da so se vedno znova vračali. Zdraviliški turizem je nato z začetkom druge svetovne vojne upadel in število turistov se je drastično zmanjšalo (Sv. Križ-naše gorsko letovišče, 1937, str. 2-3).

3.1.3 Zimski turizem

V tem delu Karavank so se izoblikovali prvi zametki alpskega smučanja. Ustanovljeni so bili trije športni klubi, in sicer Gorenjec, Skala in Bratstvo. Zimski turizem se je pričel aktivno razvijati leta 1947, ko je bila v Črnem vrhu zgrajena prva vlečnica v Jugoslaviji. Prvič je smučarje proti vrhu popeljala 21.12.1947. V tem času je zimsko življenje v Planini pod Golico zaživelo. Smučarji so prihajali z vseh koncev in uživali v smuki po smučarskih progah Črni vrh, Španov vrh, smučali so z Rožce, s Pustega vrha, vse do Medjega dola nad Javorniško pristavo in s Kočne. Smučanje so združevali z obiskom planinskih postojank, kjer so dobili hrano in pijačo ter prirejali razne zabave s petjem in včasih plesom. Do ostalih smučišč, kjer niso imeli vlečnice, so pešačili, tudi teren so pripravljali sami (»štamfanje«). Organizirali so razna smučarska tekmovanja. Najbolj znana so bila: smuk iz Rožce in Španovega vrha v dolino potoka Ukova, veleslalom iz Španovega vrha in mimo koč v Črnem vrhu in pa slalom iz Črnega vrh. Tu je pod vodstvom Francija Čopa trenirala državna reprezentanca za zimsko olimpijado v St. Moritzu. Tekmovalo je kar nekaj domačinov, najbolj znani so: Stanko Klinar, Ivan Čop, Toni Zugovitz, Milan in Maks Klinar ter Valentin Sodja. Zlata doba alpskega smučanja pa je bila v obdobju med

leti od 1955 do 1965, ko so tekmovalci v okviru smučarskega kluba Jesenice dosegli vidnejše rezultate. Leta 1964 je bila zgrajena sedežnica Španov vrh, ki obratuje še danes (Kokošinek & Torkar Tahir, 2007, str. 43-45; Kokošinek & Torkar Tahir, 2008, str. 58-59; Zgodovina žičnic, 2013; Žičnica, 2013).

V sklopu zimskega turizma gre omeniti tudi sankanje. Že pred drugo svetovno vojno so v gostišču Pri Kopišar ponujali možnost najema sank. Sankanje je potekalo od Jerce ali od Kopišarja pa vse do Čufarja na Jesenicah. Sanke so si tako sposodili, jih po spustu pustili na Jesenicah, naslednji dan pa jih je Kopišar šel iskat. Nekateri so se sankali tudi iz Črnega vrha. Prihajali so obiskovalci z Jesenic in bližnje okolice. Kasneje, med letoma 1962 in 1964, so cesto v Planino pod Golico začeli pluziti in sankanje se je preselilo v Savske jame, kjer po naravni sankiški progi poteka še danes. Ustanovljeni so bili razni sankiški klubi in tekmovanja. Najbolj znano je tekmovanje za pokal mesta Jesenice in pa Spominski pokal Jožeta Jelovčiča. Do lanskega leta je tu potekalo tudi tekmovanje za evropski pokal (Kokošinek & Torkar Tahir, 2007, str. 41).

3.1.4 Nastanitvene kapacitete in drugi turistični obrati

Po letu 1930 je bilo v Planini pod Golico pet gostišč: (Tujsko prometno društvo pri Sv. Križu nad Jesenicami, dravska banovina, Jugoslavija, b.l.).

- Hotel Belcijan,
- Restavracija Planina,
- Gostilna Kopišar,
- Gostilna Cerkovnik,
- Gostilna Tršan.

Hotel Belcijan je imel v tistem času velik pomen za turizem. Zgrajen je bil leta 1937, ime pa je dobil po njegovem lastniku Boštjanu Belcijanu. To je bilo pomembno zbirališče tako za domačine kot za turiste. Tu so se odvijale razne zabave, igrali so ansambli, prirejali so tombolo, plese ter tako skrbeli za razgibano družabno življenje. Prihajali so okoliški prebivalci, smučarji, ki so trenirali v Španovem vrhu, bivali pa so v hotelu, vseh prireditvev so se udeleževali tudi vsi turisti. Z izgradnjo hotela se je namreč pričelo razvijati tudi večdnevno ali celo večtedensko bivanje v Planini pod Golico. Največji naval gostov je bil seveda v mesecu maju, ko so turisti množično hodili na narcisne poljane, in pa pozimi, ko je bila smučarska sezona v polnem zamahu. Zaradi visoke nadmorske višine niso nikoli imeli težav s snegom, zato je bila smučarska sezona dolga in aktualna. Ko je bilo gostov največ, so v hotel prišli pomagat honorarci, pred hotelom pa so postavili stojnice, na katerih so stregli razne domače izdelke in pijačo. Najbolj zasedene so bile nedelje, ko je veliko ljudi prihajalo na kosilo v hotel. Ko avtobusi še niso vozili, so prihajali kar peš, pozimi so se nato s sankami spustili v dolino. Vsako nedeljo je bil ples,

velikokrat z glasbo v živo. Vedno je bilo polno, vsi so bili zadovoljni, reklama pa se je delala kar sama od sebe, med ljudmi. Ko je leta 1962 začel voziti avtobus, se je marsikaj spremenilo. Sankanje se je preselilo v Savske jame, ljudje so začeli prihajati s svojimi avtomobili, avtobusi pa so bili polni izletnikov in turistov. V hotelu Belcijan je bilo okoli 60 ležišč, velikokrat pa je bilo gostov precej več. Zato so jih domačini začeli nameščati v svoje hiše po vasi, v hotel pa so hodili na vsakodnevne obroke. Leta 1948 je izbruhnil požar in hotel je pogorel skoraj do tal. Kmalu so ga začeli obnavljati in leta 1950 se ga znova odprli, tokrat pod imenom Dom pod Golico. V hotelu se je v naslednjih letih zamenjalo veliko upravnikov, od leta 1965 kar okoli dvajset. V devetdesetih letih so hotel zaprli in tako je še danes (Kokošinek & Torkar Tahir, 2008, str. 55-56).

Ostala gostišča so bila manjša, vendar prav tako obiskana. Gostilna Kopišar je stala na križišču več planinskih poti in je bila zato bolj primerna za planince in pohodnike. Tu so se lahko okrepčali z domačo hrano in pijačo. Tu so imeli vse prireditve, proslave, igrali so tudi razne igre in predstave ter tako popestrili družabno dogajanje v vasi. Delovala je tudi igralska skupina in pevski zbor. Omeniti gre tudi Tršanovo gostilno v Črnem vrhu. Poslovnež Tršan je obnovil hišo v Črnem vrhu, v prvem nadstropju je naredil šest sob, na podstrešju pa je uredil skupna ležišča. Odprli so še gostilno, kjer so ponujali domačo hrano, ki so jo pridelali na svojem posestvu. Znana je bila tudi restavracija Planina, imenovana tudi Štumfeljnova vila. Kasneje se je preimenovala v Planinski dom RTV Ljubljana, danes pa zaradi neurejenega lastništva propada (Kokošinek & Torkar Tahir, 2007, str. 37-39).

Za turizem so bile pomembne tudi tri športne koče: (Tujsko prometno društvo pri Sv. Križu nad Jesenicami, dravska banovina, Jugoslavija, b.l.).

- A.S.K. Gorenjec v Črnem vrhu (1156 m),
- T.K. Skala na Rožci (1395 m),
- S.K. Bratstvo pri Savskih jamah (1200 m).

Dve planinski koči: (Tujsko prometno društvo pri Sv. Križu nad Jesenicami, dravska banovina, Jugoslavija, b.l.).

- Kadilnikova koča,
- Jeseniška koča.

Pomembna je bila že prej omenjena vikend kolonija, sestavljena iz 16 večjih in manjših vil, in pa počitniške hišice, ki so v tistem času začele pospešeno rasti. Leta 1941 jih je bilo okoli 16, po letu 1945 pa že več kot 30, največ v Črnem vrhu (Kokošinek & Torkar Tahir, 2007, str. 37).

V Planini pod Golico je stal tudi Duhovniški dom subotiške škofije. Zgrajen je bil z namenom, da bi se v njem zdravili bolni duhovniki. Med vojno je bil dom požgan, kdaj točno, ni znano.

Nastanitvene kapacitete so v takratnem času štejele 72 sob s 141 posteljami in skupnimi ležišči za 124 oseb in so bile najbolj zasedene v letih od 1933 do 1935. Vrhunec beležijo v letu 1934, ko so nočitve dosegle številko 1486 (Sv. Križ-naše gorsko letovišče, 1937, str. 2-3).

V obdobju teh let je bil kraj najbolj obiskan in takega turističnega razcveta do danes tudi ni več dosegel.

3.2 Turizem po drugi svetovni vojni

Med drugo svetovno vojno je turizem v Planini pod Golico zamrl, prenehalo je delovati tudi Tujsko prometno društvo Sveti Križ nad Jesenicami.

Po vojni, v 60 letih, so ga zopet oživili, vendar je bila njegova organizacija do leta 1966 bolj skromna. Vse pa se je začelo spreminjati, ko so se leta 1966 združile tri organizacije, in sicer turistično društvo, gasilci in šolska mladina. Skupaj so se organizirali in začeli znova obujati turizem. Glavni prireditvi, ki sta svoj čas vodili turizem v Planini pod Golico, sta bili prireditev za Miss narcis in pa Smuk za trofejo Svinjska glava (Kokošinek & Torkar Tahir, 2008, str. 51).

3.2.1 Prireditev Miss narcis

Že prej so v vasi izbirali miss narcis, prvo prireditev so organizirali okoli leta 1960. Vendar pa so še leta 1966 prireditev povečali in pripravili tudi povorko, v kateri so prikazovali stare običaje. To leto je povorka potekala od Jerce na Prihodih in pa do cerkve sv. Križa. Na vozovih, ki so bili v povorki, so prikazali eno tematiko. Sodelovali so gozdarji, predice, planšarji, rudarji ter prikazovali običaje, kot so: striženje ovac, mlatenje rži, mletje pšenice, kuhanje žganja, oranja njive s plugom in celo košnja v strmih predelih. Imeli so tudi poseben voz, na katerem je bil hrib, posejan z narcisami, kot simbol praznika. Vpeljali so tudi kulturni program s krajšo igro in pevskim zborom. Osrednje dogajanje, torej izbor miss narcis, je potekal pod gasilskim domom in je bil glavni dogodek dneva. Strokovna komisija je izbirala med dekletimi, ki so se na tekmovanje prijavila. Sodelovala so dekleta od vsepovsod, prav tako pa tudi domačinke. Vsak obiskovalec je plačal vstopnino in hkrati parkirnino ter s tem dobil pravico do glasovanja. Komisija je nato preštela glasove in razglasila miss ter prvo in drugo spremljevalko. Leta 1966 je bilo na tekmovanje prijavljenih kar 26 deklet. Naslednje leto so prireditev miss narcis še razširili in pripravili povorko, ki je potekala od Jesenic pa do cerkve sv. Križa. V obeh letih je bila prireditev izredno uspešna in obiskana. Prihajali so obiskovalci iz celotne Slovenije, veliko je bilo Avstrijcev. V času narcis je v vas vozilo po sedem avtobusov, ki so bili vedno polni turistov. Še nekaj let je prireditev uspešno potekala, leta 1968 so dogajanje celo razširili čez cel mesec, vendar jim uspeha iz let 1966 in 1967 ni uspelo ponoviti (Kokošinek & Torkar Tahir, 2008, str. 51-54).

V zadnjih letih se je zanimanje za to prireditev zmanjšalo, ukinili so celo tradicionalni izbor za miss narcis. V zadnjih dveh letih so ga ponovno poskušali oživiti, vendar se uspehu iz prvih let niso niti približali.

3.2.2 Smuk za trofejo Svinjska glava

Od leta 1967 v Španovem vrhu poteka tradicionalna pustna prireditev Smuk za trofejo Svinjske glave. Organizirajo jo na pustno nedeljo. Prireditev se začne, ko se na petek pred pustno nedeljo na tako imenovanem občnem zboru sekcije Svinjska glava zberejo člani Turističnega društva, kjer izvolijo župana občine Španov vrh. Občina in izvoljeni župan delujeta samo ob posebnih priložnostih, kot je na primer Smuk za trofejo Svinjska glava. Na nedeljski prireditvi se tako zberejo razne maske na smučeh, odrasli in otroci, ki se s smukom po progi predstavijo gledalcem. Izberejo tudi najboljšo masko, ki je seveda nagrajena. Ta prireditev se je skozi leta le malo spreminjala, osrednji dogodek je vedno izbor mask in pa veselo druženje (Torkar Tahir, 2003, str. 20).

4 TURIZEM V PLANINI POD GOLICO DANES

4.1 Gostinska ponudba in prenočišča

Na kratko predstavljam gostinsko ponudbo in nastanitvene zmogljivosti v Planini pod Golico. Za nekatere nastanitvene zmogljivosti sem uspela dobiti točnejše podatke, za nekatere žal ne, zato so nekje informacije bolj skope.

V Planini pod Golico najdemo naslednje nastanitvene zmogljivosti: (Municipality Jesenice & LTO-Kranjska Gora Tourist board, 2013, str. 7).

- Kmečki turizem Betel,
- Apartma Podlogar,
- Apartma Tarman,
- Alpska hiša – Apartma Blandford,
- Koča na Golici,
- Planinska postojanka pri Fencu.

V vasi obratujejo tudi trije gostinski obrati:

- Gostilna Čop,
- Okrepčevalnica Žičnica,
- Golica Team.

4.1.1 KMEČKI TURIZEM BETEL

Kmečki turizem Betel je od mesta Jesenic oddaljen 5 km in se nahaja na nadmorski višini 1000 m. Nahajajo se na mirnem področju, blizu Savskih jam, in so odlično izhodišče za gorske vzpone in pohodniške poti. S te točke so speljane planinske poti na Španov vrh, Rožco, mimo Savskih jam ali Markelnove planine in Kočne na Golico, preko Pustega rovta na planino Kočno in Bevščico ter razne pešpoti v Savske jame, Križovec in Črni vrh. Znani so po dobri domači hrani, ki je pridelana na njihovi kmetiji. Turistom nudijo tudi prenočišča, in sicer tri dvoposteljne sobe in dve triposteljni, sobo za nekadilce, vse skupaj za dvanajst oseb. Nudijo prenočitev z zajtrkom ali polpenzion. Za svoje goste poskrbijo tudi z različnimi možnostmi za rekreacijo, kot so namizni tenis, izposoja koles in izposoja sank. V svojo turistično ponudbo štejejo tudi otroško igrišče, dovoljen vstop za domače živali, brezplačen prevoz, razna gospodinjska opravila, kot so likanje in pranje. K domačnosti kmečkega turizma prispeva posebni družabni prostor s kmečko pečjo, kjer se gostje družijo in spoznavajo (Kmečki turizem Betel Jesenice, 2013; Jakopič, 2005).

4.1.2 Apartma Tarman

Apartmajska hiša ima dva popolno opremljena apartmaja za štiri osebe z možnim dodatnim ležiščem. Svojim gostom nudijo domače okolje, kjer se lahko sprostijo ob lepem razgledu na Julijske Alpe. Za rekreativce pa nudijo izposajo gorskih koles (Apartma Tarman, 2013).

V prilogi je, za lažjo predstavitev, kakšno je dejansko stanje turizma v Planini pod Golico, prikazano število gostov in nočitev po mesecih od leta 2009 do leta 2012 (Priloga 1 in 2, str. 1-2). Razvidno je, da število gostov v zadnjih letih upada in tako včasih več mesecev ni prijavljenega nobenega gosta, kljub temu da Planina pod Golico v vsakem mesecu nudi turistom več različnih dejavnosti, kar jasno kaže na slabo stanje turizma. Nekaj več nočitev vsako leto beležijo v mesecu aprilu, v času narcis, ko je tudi dnevnih obiskovalcev največ. Tudi v zimskem času je zelo malo turistov, kar lahko pripišemo milim zimam zadnja leta. Posledica le-teh je mirovanje smučišča Španov vrh in tudi slaba sankška sezona. Povprečno število nočitev je od tri do štiri dni. Odstopanja v nočitvah, ki so vidna v tabeli, moramo pripisati delavcem, ki apartmaje najamejo za čas dela v Planini pod Golico ali na Jesenicah. Iz podatkov, ki sem jih prejela od Janeza Tarmana, turisti, ki prenočujejo v njihovih apartmajih, prihajajo iz Slovenije (osrednja Slovenija, Štajerska in Primorska) in sosednjih držav Italije in Hrvaške, nekaj jih pride bolj od daleč, na primer iz Romunije, Švice, Nemčije, Bolgarije, z Danske. Imajo pa tudi nekaj stalnih gostov, ki se vsako leto vračajo v Planino pod Golico.

4.1.3 Apartma Podlogar

Apartma Podlogar nudi štiri ležišča s kuhinjo in balkonom, prostorom za smuči, kolesa ali sanke (Apartma Podlogar, 2013).

4.1.4 Apartma Blandford

Apartmaji Blandford nudijo počitniško hišico v alpskem slogu z dvema spalnicama, skupaj za štiri osebe. Apartma je popolnoma opremljen, ima teraso z vrtom in lep razgled na gore. Najem je možen samo v poletnem času, in sicer od junija do septembra (Chalet in Planina pod Golico, Slovenia, 2013).

V prilogi je v tabeli prikazano število gostov in število nočitev v apartmaju Blandford od leta 2008 do leta 2012 (Priloga 3 in 4, str. 3). Podatke mi je posredoval lastnik apartmajske hiše Blandford, ki živi v Veliki Britaniji, zato največje število turistov prihaja od tam. Slovenskih gostov praktično nimajo, prihajajo samo tujci. Skozi celo poletje imajo sobe zasedene, vedno za najmanj sedem nočitev. Najmočnejša po številu gostov in številu nočitev sta meseca julij in junij. V zadnjem letu, torej letu 2012, je opazno zmanjšano povpraševanje po apartmaju. Povprečna doba bivanja je od sedem do štirinajst dni. Kot že omenjeno, največ turistov prihaja iz Anglije in z Nizozemske, nekaj tudi iz Belgije, Združenih držav Amerike, z Danske in Finske. Glede na to, da je apartma odprt le čez poletje, imajo kar visoko zasedenost, čeprav tudi nekaj manj v preteklih letih.

4.1.5 Koča na Golici

Koča na Golici leži na nadmorski višini 1582 m in ravno zaradi visoke lege je odprta od začetka maja pa nekje do sredine oktobra. Koča ima gostinski prostor s petdesetimi sedeži in še z osemdesetimi sedeži pred samo kočjo. Za prenočitev ponujajo pet sob s šestindvajsetimi posteljami in skupno ležišče za petnajst oseb. Golica je najbolj obiskana v mesecu maju, ko planinci množično prihajajo, da bi občudovali pobočja, polna narcis. Velik obisk je tudi v času kresovanja, ko pri koči zakurijo kres, in pa avgusta, ko se s pohodom na vrh Golice spomnijo Janeza Košnika, ki je bil pomemben član predvsem pri gradnji sedanje kočje na Golici. Vsem pohodnikom nudijo tudi dobro domačo hrano in pijačo. (Koča na Golici, 2013).

4.2 Turistični proizvodi območja

V Tabeli 2 so predstavljeni glavni turistični proizvodi območja po različnih turističnih zvrsteh in ciljna skupina, kateri je proizvod namenjen. V nadaljevanju naloge so nekatere turistične zvrsti bolj podrobno predstavljene.

Tabela 2: Turistični proizvodi območja Planine pod Golico, razdeljeni po turističnih zvrsteh

TURISTIČNA ZVRST	TURISTIČNI PROIZVOD	CILJNA SKUPINA
ŠPORT IN REKREATIVNI TURIZEM	<ul style="list-style-type: none"> • smučanje v Španovem vrhu • sankanje v Savskih jamah • pohodništvo • jahanje • kolesarjenje • sprehodi v naravi • planinstvo 	<ul style="list-style-type: none"> • družine s predšolskimi otroki • planinci • pohodniki • rekreativci
TURISTIČNE PRIREDITVE IN ZABAVA	<ul style="list-style-type: none"> • zabavne prireditve: Smuk za trofejo Svinjska glava, Kmečke igre, Praznik narcis • kulturne prireditve: God svete Barbare, Krajevni praznik • športne prireditve: Srečanje na Rožci, sankajska tekmovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • mladi • pari • rekreativci
KRATKA SPROSTITEV IN ODDIH	<ul style="list-style-type: none"> • ogled kulturnih in zgodovinskih znamenitosti • kratki sprehodi v naravi • ogled naravnih znamenitosti 	<ul style="list-style-type: none"> • upokojenci • šolarji
KULTURNI TURIZEM	<ul style="list-style-type: none"> •časne razstave • razne delavnice • predstavitev literarnih del 	<ul style="list-style-type: none"> • umetniki • šolarji
POČITNICE	<ul style="list-style-type: none"> • zelene počitnice • bele počitnice • družinske počitnice 	<ul style="list-style-type: none"> • družine • pari • mladi

4.2.1 Šport in rekreativni turizem

Planina pod Golico nudi veliko možnosti za rekreativni in športni turizem, v zadnjih letih predvsem za planince in pohodnike. Občina Jesenice nudi kar nekaj organiziranih pohodniških izletov po okoliških hribih. Naj omenim le nekaj najbolj aktualnih (Razvojna agencija Zgornje Gorenjske, 2012):

- pohod na Španov vrh,
- vzpon na Golico,
- pohod na Rožco in sosednje vrhove,

- grebenska pot od Stola do Kepe.

To so manj zahtevni gorski podvigi, so lahko dostopni in polni naravnih lepot. Vrhovi imajo izredno lepe razgledne točke in bogato floro. Najbolj razpoznavna cvetlica od vseh je narcisa. Konec aprila in maja ter v višjih predelih junija narcise pobelijo celotne senožeti in privabljajo trume obiskovalcev. V ta namen v teh mesecih Turistično informacijski center Jesenice nudi ogled naravnega rastišča narcis in vasi Planine pod Golico. Najbolj obiskana planinska točka pa je Golica. Znana predvsem po Avsenikovi pesmi in narcisah privablja ogromno turistov z različnih koncev. Kot včasih, še vedno največ turistov pride s Štajerske, vsako leto je organiziranih več avtobusnih prevozov, ki planince pripeljejo do vasi, nato pa se peš podajo do vrha Golice. Poznana je v Avstriji in Nemčiji, tudi na Hrvaškem.

Pozimi je aktualno smučanje in sankanje. Ker pa smučišče Španov vrh nima umetnega zasneževanja, je smučarska sezona odvisna od naravnega snega. Zadnja leta so bile zime kljub visoki nadmorski višini mile, temu primerna je bila tudi kratka smučarska sezona. Manjšemu obisku smučišča botruje tudi zastarela infrastruktura, sedežnica v Španov vrh je bila namreč zgrajena že leta 1964 in težko tekmuje s sodobnimi smučišči v bližnji Kranjski Gori. Smučišče je idealno za približno 150 smučarjev, če gledamo na to, da sedežnica v eni uri na Španov vrh lahko potegne do 400 smučarjev. Proga je srednje težavna, zato je primerna za širok krog smučarjev, nima pa proge za začetnike, kar bi marsikoga, predvsem družine z majhnimi otroki, lahko odvrnilo od smuke. Še en vzrok za slab obisk smučarjev je tudi pomanjkanje parkirišč za večji obisk (Kočevar, 1979-1980, str. 467-487).

Sankanje v Savskih jamah poteka po naravni sankiški progi, ki poteka po gozdni poti. Njena vzdrževanost je odvisna od snežnih razmer, okvirno pa vzdrževanje poteka nekje od decembra do februarja. Možno je rekreacijsko sankanje, do letošnjega leta pa je vsako leto potekalo klubsko tekmovanje Interkontinentalni pokal v sankanju po naravnih progah. Tekmovanja so se udeležili klubi iz različnih držav, letos pa, kot že omenjeno, tekmovanje žal ni bilo organizirano (Turistično društvo Golica, 2013).

Zadnje leto je v vasi, natančneje pri kmetiji Smolej-Uric, zaživel turistično jahanje in pa vožnja s kočijo s sloganom »S kočijo na Golico«. Že od leta 1999 se tu ukvarjajo z vzrejo konjev pasme haflinger in se z njimi udeležujejo tudi raznih tekmovanj. Planina pod Golico ima veliko poti, primernih za jahanje in vožnjo s kočijo, zato se ta dejavnost kaže kot perspektivna (Kmetija Smolej, 2013).

Vožnjo s kočijo nudijo po naslednjih poteh (Kmetija Smolej, 2013):

- Kmetija Smolej–do Betelovega mostu–Prihodi–Skavarjev rovt,
- Kmetija Smolej–Golica Team,
- Kmetija Smolej–Prihodi (pogled na vas),

- Celodnevna vožnja (Savske jame–Križovci–Prihodi).

Jahanje poteka po naslednjih konjeniških poteh (Kmetija Smolej, 2013):

- Kmetija Smolej–Savske jame–Križovci–Prihodi–Kmetija Smolej,
- Kmetija Smolej–Savske jame–Križovci–Pusti rovt–Suho sedlo–Križovci–Savske jame–Kmetija Smolej,
- Kmetija Smolej–Savske jame–Križovci–Pusti rovt–Belska planina–Pusti Rovt–Križovci–Savske jame–Kmetija Smolej,
- Pristava–Javorniški rovt,
- Plavški Rovt–Zakamnik,
- Mentnov polje–Področca–Zakamnik,
- Križovci–Črni vrh–Španov vrh.

Drugi turistični proizvodi so še kolesarjenje in krajši sprehodi v naravi. Kolesa si turisti lahko sposodijo pri ponudnikih prenočišč in se podajo na kolesarjenje po označenih poteh. Zadnja tri leta je organizirano kolesarsko ekipno tekmovanje za pokal Jeklene ključavn'ce. Tekmovanje poteka v sklopu prireditev Tura pod Golico, ki združuje turistično kolesarjenje in kolesarske dirke. Namen kolesarjenja je promocija zdravega načina življenja, spoznavanje turističnih zanimivosti in varovanje okolja. Trasa je dolga okoli 60 km in se vije po gorskih poteh in mimo narcisnih travnikov. Namenjeno je rekreativnim gorskim in treking kolesarjem in je prva taka prireditev v Zgornjesavski dolini (Tura pod Golico, 2013).

4.2.2 Turistične prireditve in zabava

4.2.2.1 Zabavne prireditve

Pod zabavne prireditve v Planini pod Golico štejmó še vedno aktualni Smuk za trofejo Svinjska glava, ki je omenjen že v začetku naloge. Potek prireditve se bistveno na razlikuje od tistega včasih, zato je ne opisujem še enkrat.

Kmečke igre potekajo v mesecu avgustu, sodeluje pa več ekip iz sosednjih krajev ter gostje s Koroške. Namen prireditve je prikaz starih kmečkih običajev in opravil v nekoliko tekmovalnem in zabavnem duhu. Po prireditvi vedno organizirajo kmečko zabavo z glasbo in s plesom (Turistično društvo Golica, 2013).

Praznik narcis poteka skozi vse vikende v mesecu maju. Odpre se tudi turistična pisarna, ki pohodnikom in drugim obiskovalcem nudi informacije o kraju in prireditvah (Turistično društvo Golica, 2013).

Pripravijo tudi razne razstave, turisti si lahko v Štefelinovi hiši ogledajo staro kmečko hišo in črno kuhinjo, ponudijo tudi domače dobrote. V vasi pri gostilni Čop postavijo prireditveni šotor, kjer potekajo veselice in ples. Zadnji dve leti so obudili tudi izbor Miss narcis, vendar se z obiskom turistov žal niso niti približali številkam v času po drugi svetovni vojni, ko je bila ta prireditev najbolj obiskana.

4.2.2.2 Kulturne prireditve

Vas Planina pod Golico ima bogato rudarsko preteklost, zato se vsako leto 4. decembra na god svete Barbare spomnijo svojih prednikov. Savske jame veljajo za zibelko jeseniškega železarstva in s tem praznikom želijo spomniti, kakšna je bila zgodovina te vasi ter kako je vplivala na razvoj železarstva (Turistično društvo Golica, 2013).

Krajevni praznik poteka 24. avgusta in se praznuje istočasno kot kmečke igre. Poleg iger pripravijo kratek kulturni program, s katerim počastijo svoj krajevni praznik (Turistično društvo Golica, 2013).

4.2.2.3 Kratka sprostitvev in oddih

V ta sklop štejem ogled kulturnih in zgodovinskih znamenitosti, kot so leta 1683 rudarjem zgrajena cerkev sv. Križa, opuščeni vhodi v rudniške rove, med katerimi je najbolj znan Korelnov rov, in pa komaj še opazne sledi domovanj nekdanjih rudarjev. Ostale so sledi Križevca – razpelo v spomin na čas, ko je v teh krajih poskušal zavladati Napoleon, in pa vaško pokopališče, kjer je svoj mir našel starosta slovenskih alpinistov Joža Čop. Možen je ogled starih kmečkih prostorov, kot so kmečka hiša ali pa črna kuhinja. Med sprehodom po vasi pa se lahko turisti naužijejo svežega zraka in uživajo v razgledu na okoliške hribe in vrhove (Šranc & Sedej, 1994, str. 22-38).

5 RAZVOJ NOVIH TURISTIČNIH PROIZVODOV

5.1 Trendi v turizmu

Publikacija UNWTO Tourism Highlights (2012, str. 2-16) beleži, da je v letu 2011 prihod turistov po svetu narasel za 4,6 %, Evropa pa je bila po prihodih turistov najhitreje rastoča regija. Glede na mesečne in četrletne podatke za leto 2012 so mednarodni turistični prihodi rasli po 5 % stopnji v prvih štirih mesecih leta 2012. Napovedi, ki jih pripravlja UNWTO, kažejo na 3 % do 4 % rast mednarodnih turistov za celotno leto 2012.

V zadnjih šestih desetletjih je turizem doživel nadaljnjo širitev in široko raznovrstnost ter postal eden največjih in najhitreje rastočih gospodarskih panog na svetu. Pojavilo se je veliko novih destinacij, ki so postale konkurenca in izziv tradicionalnim v Evropi in Severni Ameriki. Kljub občasnim pretresom mednarodni turistični prihodi neprekinjeno rastejo. Glede na Tourism Towards 2030 se bodo dolgoročno gledano mednarodni prihodi turistov do leta 2030 letno povečevali za 3,3 %. V preteklosti so nastajajoče destinacije gospodarsko rasle hitreje od razvitih

destinacij in ta trend se bo nadaljeval tudi v prihodnosti. Med leti 2010 in 2030 se pričakuje, da se bo prihod turistov v razvijajočih se gospodarstvih povečal za dvakrat od tistih v že razvitih gospodarstvih. Kot rezultat tega se je tržni delež razvijajočih se gospodarstev s 30 % v letu 1980 povečal do 47 % v letu 2011, do leta 2030 pa naj bi tržni delež dosegel že 57 %. Sčasoma se bo vedno večje število destinacij odprlo in vlagalo v razvoj turizma, saj turizem predstavlja pomemben steber gospodarstva.

Trendi kažejo tudi, da je v letu 2011 51 % turistov potovalo z razlogom sprostitve, rekreacije in počitnic, 27 % zaradi zdravja in vere, 15 % z namenom poslovanja. Ostalih 7 % ni specifično določenih. Z zračnim prometom je potovalo 51 % vseh turistov, s cestnim prometom 47 %, z vodnim prometom 6 % in z železniškim prometom 2 % vseh turistov.

5.2 Razvoj turističnih proizvodov v Planini pod Golico

V tem sklopu zaključne strokovne naloge so predstavljeni turistični proizvodi, za katere menim, da bi kraju Planina pod Golico lahko prinesli turistični napredek. Nekatere proizvode bi bilo potrebno nadgraditi, izboljšati in jih bolj temeljito predstaviti potencialnim turistom. Turistični proizvodi, ki so predstavljeni, so izbrani glede na verjetnost izvedbe in finančne zmogljivosti. Planina pod Golico kot samostojen kraj ne more kriti vseh stroškov, ki bi nastali pri morebitni izvedbi teh turističnih proizvodov. Obvezno je sodelovanje z občino Jesenice, tudi s Turistično informacijskim centrom Jesenice. Pri promociji destinacije je potrebno sodelovanje s turističnimi pisarnami, hoteli, turističnimi agencijami z Bleda, iz Bohinja, Kranjske Gore, ker so oni tisti, ki imajo dovolj turistične infrastrukture in svoje goste lahko pošiljajo na izlete v Planino pod Golico. Turistom je potrebno ponuditi čim več, zato je nujno sodelovanje z drugimi občinami. Glede na to, da je destinacija znana tudi v sosednji Avstriji, se ponudbo lahko razširi tudi malo dlje. Predvsem v času narcis pridejo avtobusi turistov, ki si želijo ogledati cvetoče travnike narcis. Ker pa je trenutna ponudba močno oslABLJENA, turisti ostanejo kratek čas, saj praktično nimajo veliko početi. Če jim ponudijo več različnih proizvodov, bodo ostali dlje in koristili ponudbo. Ker je vas Planina pod Golico vedno živela v sožitju z naravo in nihče ne želi te vezi pretrgati, se vsi turistični proizvodi povezujejo z naravnimi lepotami. Glede na to, da so le-te skozi vso zgodovino pa do danes predstavljale bistvo tega kraja, jih nikakor ne smemo uničiti, ampak zaščititi. Zato pri razvoju tega kraja predlagam sledenje načelom trajnostnega razvoja turizma.

5.3 Trajnostni turizem

Trajnostni turistični razvoj zagotavlja optimalno uporabo naravnega okolja, vzdržuje ekološke procese in pomaga varovati naravne vire in biološko raznovrstnost; spoštuje socialno-kulturno avtentičnost lokalnega prebivalstva, čuva njihovo izgrajeno in kulturno dediščino in tradicionalne vrednote, prispeva k razumevanju in toleranci med različnimi kulturami; zagotavlja ekonomsko uspešnost poslovanja na dolgi rok, omogoča socialne in ekonomske koristi za vse udeležence in njihovo pravično razporeditev, vključno na področju stabilne zaposlenosti, pridobivanja dohodkov, socialnih storitev za lokalno prebivalstvo ter prispeva k odpravljanju

revščine. Opredelitev posebej še dodatno zahteva, da trajnostni razvoj tudi vzdržuje zadovoljstvo turistov in krepi njihovo ekološko odgovornost (Mihalič, 2006, str. 97-98).

Trajnostni razvoj temelji na treh stebrih (Mihalič, 2006, str. 95–98):

- **ekonomski:** zagotavljanje ekonomske trajnosti pomeni zagotavljanje prosperitete v vseh ravneh družbe in upoštevanje stroškovne učinkovitosti pri vseh poslovnih aktivnostih. V sodobnem svetu lahko na dolgi rok preživijo le ekonomsko uspešna podjetja.
- **socialni:** socialna trajnost pomeni, da se spoštujejo človekove pravice in da imajo vsi enake možnosti. Zahteva enakopravno razdelitev koristi in odpravljanje revščine. Posebej se upoštevajo interesi lokalnih skupnosti, spodbuja se razvoj in napredek, priznavajo in spoštujejo se različne kulture in preprečuje se izkoriščanje.
- **ekološki:** ekološka trajnost pomeni varovanje in poslovanje z viri, še posebej z omejenimi in življenjsko pomembnimi. Zahteva zmanjševanje onesnaževanja zraka, zemlje in vode, zaščito biološke raznovrstnosti in kulturne dediščine.

Vsi trije stebri so medsebojno odvisni, lahko si nasprotujejo ali pa se podpirajo. Zagotavljanje trajnostnega razvoja pa pomeni iskanje ravnotežja med njimi (Mihalič, 2006, str. 96).

5.4 Tržne niše

Besedo niša uporabljamo v različnih kontekstih in sama beseda ima precej širok pomen. Tako nišni trg za Kröberja pomeni segment trga (lahko tudi homogeno skupino kupcev), katerega potreb (ali raje specifičnih pričakovanj ali zahtev) ključni ponudniki na trgu ne zadovoljijo v pričakovani meri (Vizjak, 2007, str. 39).

Vizjak (2007, str. 40–41) navaja, da so tržne niše ozko področje trga, v katerem ponudniki potrebe in pričakovanja kupcev zadovoljujejo z drugačno, diferencirano vrednostjo. Uporaba pojma tržna niša v teoriji in praksi kaže, da ga večina avtorjev razume kot donosen delni trg ali segment. Omejen segment trga oziroma niša se lahko s časom tudi razširi, postane prevladujoči model v panogi ali je celo začetek in odcepitev nove, samostojne panoge.

Za uspeh mora niša (Vizjak, 2007, str. 40):

- biti dovolj velika, da omogoča ekonomsko upravičeno delovanje (poslovanje) v njej;
- ponujati možnost rasti, privabljati nove kategorije kupcev ali celo dolgoročno omogočiti formiranje (razvoj) novih panog na podlagi niše;
- zagotavljati, da so odjemalci v njej pripravljeni plačati višjo ceno za njej prilagojen proizvod;

- ponujati možnost za navezovanje kupcev in postavljanje visokih ovir za potencialne konkurente;
- biti dostopna (v smislu, da ima podjetje potrebne sposobnosti in vire za oblikovanje in izkoriščanje priložnosti v niši).

5.4.1 Možne tržne niše v Planini pod Golico

Tržne niše, ki bi jih na področju Planine pod Golico lahko razvijali, se navezujejo predvsem na izkoriščanje naravnega okolja in dejavnosti, ki jih ta ponuja. Med niše, ki bi na tej destinaciji lahko uspele, štejem:

- eco vas (nova odprta in inovativna okolja predana odkrivanju novih načinov sobivanja ljudi in narave);
- doživljajski turizem (popolno doživetje življenja na vasi – košnja, sušenje in pospravljanje sena, skrb za živali);
- downhill s kolesom;
- nabiranje zdravilnih zelišč;
- kolesarjenje po podeželju;
- ekološko kmetijstvo in ekološki izdelki.

5.5 Možni turistični proizvodi v Planini pod Golico

5.5.1 Začetni tečaj turnega smučanja

Če se malo vrnemo v zgodovino kraja, sem že omenila, da je bilo včasih v Planini pod Golico zelo priljubljeno turno smučanje. Ker niso imeli žičnice, je bila to edina oblika smučanja takratnega časa. Danes postaja turno smučanje vedno bolj atraktiven šport in privablja vedno več smučarjev, željnih drugačne vrste rekreacije. Izvaja se v naravnem okolju in zunaj ustaljenih pohodniških poti. Turno smučanje lahko poteka v sredogorju ali visokogorju, potrebna je le zadostna količina snega. Smučarji si ture izberejo sami glede na njihovo znanje in sposobnosti, možnosti so praktično neomejene. Turnosmučarska oprema, ki jo smučar potrebuje, so turnosmučarske vezi, t. i. kože, ki se namestijo na drsalno površino in so namenjene dobremu oprijemu smuči s snegom, da smučar ne zdrsne nazaj. Pri spustu jih nato odstranimo. Potrebni so posebni smučarski čevlji in pa smučarske palice ter primerna oblačila, nahrbtnik in pripomočki za prvo pomoč (Turno smučanje, 2013).

Če se torej osredotočim na Planino pod Golico, ima kraj idealne možnosti za razvoj te smučarske panoge. Za začetni tečaj je najbolj primeren spust s Črnega vrha, za nadaljevalni pa spust z Rožce in Golice. Turni smučarji z Golice in Rožce smučajo že vrsto let, saj je vsako leto, ne

glede na stanje v dolini, na teh pobočjih snega dovolj in so proge zato zelo primerne za tako vrsto smučanja. Tečaj bi ob pomoči občine Jesenice organiziralo Turistično društvo Golica. Za začetnike bi uredili izposajo opreme in priskrbeli učitelja, ki bi tečaj izpeljal. Pomembno je preveriti osnovno znanje alpskega smučanja in gibanja v gorskem svetu. Turno smučanje je primerno tako za mlade kot za starejše, zato bi bila ciljna skupina potencialnih tečajnikov široka. Ker je znanje gorskih vodnikov pri tem prav tako pomembno, bi jih vključili v začetno predavanje, kjer bi predstavili hribovja, po katerih se bodo tečajniki spuščali. Tečaji bi potekali v času zimske sezone, odvisno od snežnih razmer, termine bi določili vnaprej, vendar bi se sprti prilagajali glede na vremenske razmere. Ker verjamem, da turizem lahko najbolje deluje s sodelovanjem, bi za tečajnike, ki prihajajo iz bolj oddaljenih krajev, v tečaj vključila možnost večdnevnega bivanja v nastanitvenih kapacitetah, ki jih kraj ponuja. S tem bi pridobili tudi drugi turistični ponudniki, smučarji pa bi v prostem času imeli možnost ogleda kraja in ukvarjanja z drugimi dejavnostmi. Celotni paket bi tako prinesel več pozitivnih sprememb, izkoristili bi naravne danosti, ne da bi s tem škodovali naravi in okolju, kar je tudi namen trajnostnega turizma.

Tabela 3: SWOT analiza za ciljni segment – začetni tečaj turnega smučanja

<p style="text-align: center;">PREDNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vključevanje naravnega okolja • sodelovanje različnih turističnih ponudnikov • čisto okolje in prijetna lega • izboljšanje promocije kraja • aktivne počitnice v neokrnjeni naravi • usmeritev v trajnostni turizem • primerno za smučarje vseh starosti 	<p style="text-align: center;">SLABOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • preskromna prepoznavnost destinacije • premajhna usposobljenost turističnega kadra • nesodelovanje s strani krajanov • ni primernih parkirišč • izvajanje samo v zimskem času
<p style="text-align: center;">PRILOŽNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvoj manjših turističnih obratov (apartmaji, gostilne, turistične kmetije) • oblikovanje boljše prepoznavnosti na domačem in tujem trgu • obuditev smučanja • razvijanje aktivnosti v naravi • pristop k trajnostnem turizmu 	<p style="text-align: center;">NEVARNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • slabe zime v prihodnosti • nezanimanje s strani občine • nezanimanje s strani turistov • preskromno vlaganje v dejavnost

5.5.2 Organizirani izleti nordijske hoje

Nordijska hoja postaja vedno bolj priljubljen način rekreacije tudi pri nas. Razvila se je iz teka na smučeh in je predvsem v severnih deželah zelo priljubljen šport. Hoja se izvaja s palicami, ki se

od navadnih razlikujejo v paščku in ročaju. Pri pravilnem izvajanju nordijske hoje uporabljamo večino mišičnih skupin, kar pomeni, da izvrstno deluje na celotno telo (Nordijska hoja, 2013).

V Planini pod Golico je veliko pohodniških in planinskih poti, ki so primerne za izvajanje nordijske hoje tako za zahtevne pohodnike kot tiste malo manj zahtevne.

Možne pohodniške poti za izvajanje nordijske hoje:

- Manj zahtevne ture:
 - hoja skozi Prihode in Planino pod Golico do Kmečkega turizma Betel;
 - hoja od Kmečkega turizma Betel, čez Križovce do Javorniškega Rovta;
 - hoja s Planine pod Golico po stari poti v Plavški Rovt;
 - hoja od Kmečkega turizma Betel, mimo Savskih jam do Kočne.
- Bolj zahtevne ture:
 - hoja na Golico;
 - hoja na Rožco;
 - hoja na Bevško planino;
 - hoja na Golico, čez Rožco in na Hruščansko planino, nato spust po poti v Plavški Rovt;
 - hoja na Golico in nato do Stola;
 - hoja iz Plavškega Rovta na Dovško babo.

Turistično društvo Golica bi za izvedbo izletov z nordijsko hojo potrebovalo izurjene trenerje, ki bi pohodnikom začetnikom pokazali pravilne tehnike in pravilno uporabo opreme. Potrebno je tudi poznavanje okoliških poti in hribov. Kot dodatno ponudbo bi lahko vključili izposajo nordijskih palic, predvsem za turiste, ki se za izlet odločijo naknadno. To so turisti, ki prihajajo iz okoliških turističnih krajev, kot so Bled, Bohinj in Kranjska Gora. Možni bi bili tudi izleti, organizirani s strani osnovnih in srednjih šol, ki bi ponudbo lahko vključili med športne dneve, ki se organizirajo na šoli. Ker sama izvedba ni težka in oprema ni pretirano draga, bi bil predlog na šolah najverjetneje dobro sprejet. Poleg tega bi kot zanimivost lahko vključili posebno prireditev, kot je na primer nordijska hoja čez narcisne poljane v mesecu maju. Za nordijsko hojo je značilno, da so pohodniki v stiku z naravo, zato je primerna za kraj, kot je Planina pod Golico, kjer nihče ne želi uničevati okolja, po drugi strani pa želijo turizem bolj približati obiskovalcem in turistom.

Trendi v turizmu kažejo, da se bodo ljudje v prihodnosti osredotočali na potovanja v bližnje kraje, vse bolj bodo spoštovali avtentičnost in izkušnje. Destinacije bodo turiste morale privabiti na bolj trajnostni način in jim predstaviti produkte, zaradi katerih je destinacija nekaj posebnega in privlačnejša. Vedno bolj se bodo v turizmu trudili ohranjati edinstvenost, tisto, kar je drugačno, in Planina pod Golico je primer destinacije, ki jo je vsekakor treba ohraniti in približati turistom na trajnostni način in s pridihom ohranjanja identitete in kulture kraja (Trendi zelenega turizma, 2013).

Tabela 4: SWOT analiza za ciljni segment – organizirani izleti nordijske hoje

<p style="text-align: center;">PREDNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • primerne pohodniške in planinske poti • poceni oprema • široka ciljna skupina • izvajanje v naravnem okolju • ugodno delovanje na zdravje in dobro počutje 	<p style="text-align: center;">SLABOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ni primernih trenerjev nordijske hoje • nepoznavanje okoliških hribov in poti
<p style="text-align: center;">PRILOŽNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sodelovanje z bližnjimi turističnimi destinacijami (Bled, Bohinj, Kranjska Gora) • sodelovanje s šolami, športnimi društvi • usmerjenost v trajnostni turizem • izkoriščanje prihajajočih trendov v turizmu 	<p style="text-align: center;">NEVARNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nezanimanje s strani drugih turističnih ponudnikov • slabe vremenske razmere • nestrinjanje s strani domačinov in lastnikov zemljišč

5.5.3 Organiziran izlet po Planini pod Golico

Planina pod Golico nudi veliko parcialnih turističnih proizvodov, ki mogoče v posamezni izvedbi ne privabijo toliko turistov, kot bi si želeli. Zato sem v tem delu zaključne strokovne naloge pripravila primer, kako bi več parcialnih proizvodov združili v celodnevni produkt in ga predstavili turistom. V majhnem kraju, kot je Planina pod Golico, je sodelovanje med turističnimi ponudniki pomembno, saj le tako lahko ponudijo turistom dovolj, da jih prepričajo v obisk destinacije.

Delni ali parcialni turistični proizvodi, ki jih nudi Planina pod Golico:

- ogled Savskih jam in ostankov železarstva,
- ogled cerkve sv. Križa,
- vožnja s sedežnico na Španov vrh in panoramski ogled okolice,

- vožnja s kočijo po vasi,
- ogled eko kmetije,
- ogled stare kmečke hiše,
- gostinska ponudba,
- ogled Alp v miniaturi,
- ogled sankiške proge,
- sprehod po vasi.

Če torej združimo več parcialnih turističnih proizvodov, dobimo celodnevni izlet, ki ga ponudimo turistom. Organiziran prevoz lahko pripelje turiste z Bleda, iz Bohinja, Kranjske Gore, kjer so nastanjeni, v Planino pod Golico, kjer jim lokalno turistično društvo nudi vpogled v avtentičnost in zgodovino njihovega kraja. Marsikateri turist je naveličan velikih mest in masovnega turizma, zato je ta destinacija idealna za vsakogar, ki želi nekaj časa preživeti v neokrnjeni naravi. Bogata zgodovina ponuja ogled razvoja železarstva, v Savskih jamah je viden rudnik ter prikaz pridobivanja železa v starodavni vetrni peči. Zanimiva arhitekturna stvaritev je cerkev sv. Križa, ki je rasla kar nekaj stoletij in ponuja kombinacijo različnih slogovnih prvin. Turistom so vedno privlačni panoramski razgledi in s Španovega vrha se odpre res lep razgled po Gorenjski. Kmetija Smolej-Uric turistom nudi vožnjo s kočijo in turistično jahanje po Planini pod Golico. Možen je ogled eko kmetije ter stare kmečke hiše s črno kuhinjo. V vasi deluje tudi domači umetnik rezbar, ki ima pred svojo hišo izdelane miniaturne Alpe in so vedno na ogled morebitnim obiskovalcem. Zanimiva je tudi naravna sankiška proga, ki si jo turisti lahko ogledajo med sprehodom po vasi.

Z združitvijo turističnih proizvodov bi dosegli večji obisk destinacije, ker bi različne dejavnosti združili in tako ustvarili zanimiv turistični proizvod. S kulinarčno in gostinsko ponudbo lahko turisti v Planini pod Golico preživijo cel dan in izkoristijo vse, kar kraj ponuja. S tem bi izboljšali sodelovanje med domačini in različnimi turističnimi ponudbami. Izrednega pomena je, da se ponudniki znajo združiti in delati v skupno dobro. Samo en parcialni proizvod namreč ne bi privabil toliko turistov kot pa več parcialnih proizvodov, združenih v celoto.

Tabela 5: SWOT analiza za ciljni segment – organiziran izlet po Planini pod Golico

<p style="text-align: center;">PREDNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • združevanje različnih parcialnih proizvodov • sodelovanje različnih turističnih ponudnikov • povezovanje med domačini • široka turistična ponudba proizvodov • oddih v naravnem okolju 	<p style="text-align: center;">SLABOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • premalo izobraženega turističnega kadra • premalo urejenih parkirišč • slaba in nezadostna infrastruktura
<p style="text-align: center;">PRILOŽNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krepitev sodelovanja s ponudniki turistične dejavnosti iz okoliških turističnih krajev • priložnost za uveljavljanje manjših turističnih ponudnikov 	<p style="text-align: center;">NEVARNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nezainteresiranost za sodelovanje med domačimi turističnimi ponudniki • premalo zanimanja s strani turističnih organizacij • niso preverjene tržne možnosti • lastništvo zemljišč

5.5.4 Krožno kolesarjenje

Kot možen turistični proizvod, ki bi ga lahko ponudili turistom in obiskovalcem v Planini pod Golico, vidim tudi krožno kolesarjenje. Planina pod Golico je prepletena s potmi, ki se jih da izkoristiti za kolesarjenje. Večina jih je že označenih kot primerne za kolesarjenje in so tudi obiskane, a le v izvedbi posameznikov, ki bodisi trenirajo za profesionalne tekme bodisi le za rekreacijo. Vse poti so večinoma makadamske in krožne, tako da se kolesarjem ni potrebno vračati nazaj po isti poti. Ture so lažje (po vasi) do srednje težke, ker potekajo navkreber in zahtevajo že izkušnje pri spopadanju s takimi potmi.

Občina Jesenice v svoji ponudbi kolesarskih poti ponuja dve že uveljavljeni progi, in sicer: (Štefelin et al., 2012).

- kolesarjenje okoli Španovega vrha (Planina pod Golico–Savske jame–Križovci–Jeseniški Rovt–Prihodi–Planina pod Golico);
- »Vražja tura« (Jesenice–Slovenski Javornik–Trebež–Javorniški Rovt–Pristava–Križovci– Planina pod Golico–Jesenice-).

Za obe turi je izdana zloženka z opisom izhodišča, tehničnimi značilnostmi izleta in z njegovim podrobnejšim opisom. Turistom lahko ponudijo še več takšnih poti, zato dodajam še dve turi, ki bi jih bilo možno izvesti na tem območju.

Dve dodatni možni krožni turi:

- kolesarjenje Jesenice–Plavški Rovt–Zakamnik–Dovje–Jesenice;
- kolesarjenje Jesenice–Planina pod Golico–Plavški Rovt–Jesenice.

Nekaj ponudnikov prenočišč ponuja izposojlo gorskih koles kot dodatno dejavnost za svoje goste, morali pa bi se osredotočiti tudi na kolesarje, ki redno kolesarijo v raznih društvih in so takih poti vajeni. Ciljna skupina so torej profesionalni kolesarji, ki tu že trenirajo, rekreativni kolesarji in pa ostali, ki želijo na kolesu spoznati Planino pod Golico. Poti so primerne za ljudi vseh starosti, od otrok in mladih do starejših, ki se ukvarjajo s športom. Turistično društvo Golica in občina Jesenice bi morala izdati dodaten zemljevid za ture, ki še niso podrobneje opisane. Na njem bi bile označene ture, napisane dolžine in stopnja težavnosti, da bi kolesarji točno vedeli, kam se podajajo in koliko časa jim bo kolesarska tura vzela. Po želji turista bi morali nuditi tudi vodiča, ki bi po kolesarskih poteh peljal tiste, ki se na pot ne bi želeli odpraviti sami. Lahko bi se organizirala razna kolesarska tekmovanja, kot že omenjeno kolesarjenje po narcisnih poljanah, izvajali bi lahko tudi športne dneve za osnovnošolce in srednješolce ter razna dobrodelna tekmovanja.

Tabela 6: SWOT analiza za ciljni segment – krožno kolesarjenje

<p style="text-align: center;">PREDNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krožne poti • naravno okolje in čist gorski zrak • poti primerne za široko ciljno skupino • označene poti 	<p style="text-align: center;">SLABOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • predolge ture za začetnike • pretežke kolesarske poti • ni izvajanja preko celega leta • preskromno poznavanje kraja
<p style="text-align: center;">PRILOŽNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • boljša razpoznavnost kraja • sodelovanje z raznimi kolesarskimi društvi in s skupinami • organizacija tekmovanj, dobrodelnih akcij • razvijanje aktivnosti v naravi 	<p style="text-align: center;">NEVARNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nestrinjanje s strani vaščanov • strah pred uničevanjem okolja • neodzivnost s strani občine

SKLEP

Pri pisanju zaključne strokovne naloge sem se poskušala čim bolj poglobiti in stanje turizma spoznati z vseh zornih kotov. Pomembni so tako turisti kot turistični delavci in domačini v opisani turistični destinaciji. Prišla sem do sklepa, da ima Planina pod Golico bogato turistično zgodovino in pa potencial, ki bi ga morali bolj izkoristiti.

Skozi zgodovino, ko se je turizem šele pričel razvijati, je bila Planina pod Golico priljubljena turistična destinacija. Motivi, ki so turiste gnali, da so vas obiskali, so bili predvsem planinstvo, naravne lepote, športni in zdraviliški turizem. Lahko bi rekla, da so včasih značilnosti kraja znali bolje izkoristiti, a zavedati se moramo, da so bili to drugi časi in težave, s katerimi se je turizem soočal takrat, težko primerjamo s tistimi, ki jih ima danes. Kljub temu pa sem vseeno potrdila dejstvo, da je stanje turizma danes slabše kot v preteklosti.

Infrastruktura v vasi počasi propada, med njimi hotel, vila in žičnica v Španov vrh. V času, ko je bila žičnica zgrajena, je v Planini pod Golico zimsko življenje živel. Žal pa niso stopili v korak s časom, žičnice ter smučišča niso posodabljali in tako je infrastruktura postala zastarela in se ne more več primerjati s sodobnimi smučišči. Tudi vlagatelj v smučišče ni, žičnica sameva in ob taki brezbriznosti bo slej ko prej popolnoma propadla. Izgradnja in homologacija sankaske proge v Savskih jamah je malo izboljšala stanje zimskega turizma, vendar letos niso organizirali Interkontinentalnega pokala, kar vsekakor ne pomeni nič dobrega za ta kraj. Nekaj nastanitvenih zmogljivosti destinacija premore, a kot je razvidno iz tabel o nočitvah, se te vsako leto zmanjšujejo. Turistični objekt, kot je bil včasih Belcijanov hotel, bi vsekakor močno pripomogel k razvoju turizma, sploh zato, ker v občini Jesenice praktično nimajo nobenega hotela, kamor bi nastanili turiste, ki bi želeli ostati dlje časa. Vsi, ki iščejo prenočitev, se morajo odpraviti na Bled, v Bohinj ali Kranjsko Goro, zato se mi zdi zelo pomembno, da se kmalu poišče rešitev v smislu nastanitvene infrastrukture. Jeseni bo na Jesenicah potekal EuroBasket 2013 in edine nastanitvene zmogljivosti, ki jih premore občina Jesenice, se nahajajo v Planini pod Golico in v sosednjem Javorniškem Rovtu. Jasno je, da je Planina pod Golico trenutno edini kraj, kjer turisti lahko prenočijo, in temu bi občina morala nameniti bistveno več pozornosti.

Prireditve, ki potekajo v Planini pod Golico, vsako leto privabijo nekaj turistov in obiskovalcev, vendar pa te številke niso niti blizu tistih, ki so se jih posluževali v preteklosti. Menim, da bi morali več časa posvetiti promociji kraja in začeti bolj aktivno tržiti destinacijo. Treba je izkoristiti tisto, kar destinacijo dela edinstveno. V tem primeru so to narcise, ki so zaščitni znak kraja in so bistvenega pomena za razvoj turizma. Mislim, da tudi ni človeka, ki ne bi slišal za Avsenikovo Golico, in zakaj ne bi tega izkoristili v prid turizma ter tako privabili turiste. Sploh v Avstriji in Nemčiji so veliki ljubitelji Avsenikove glasbe. Izboljšati in dopolniti ponudbo sta bistveni dejavnosti, ki bi lahko pripomogli k razvoju turizma. Glede na težko gospodarsko situacijo bi se morali osredotočiti na turistične proizvode, ki so izvedljivi in ne zahtevajo prevelikega finančnega vložka. Prihajajoči trendi v turizmu kažejo, da se bo turizem spremenil v tem, da bodo turisti želeli edinstvenost in avtentičnost, ne pa masovnega turizma, ampak bodo vedno bolj znali ceniti drugačnost, kulturo in dediščino določene destinacije. Planina pod Golico

vse to ima. Mirno okolje, povezano z naravo, bogato zgodovino in avtentičnost. Vse to velja izkoristiti v prid boljšega razvoja turizma.

Ocenjujem, da je krivcev za zaostanek v razvoju turizma več. Občinska politika je v razvoju in gradnji podpirala predvsem Gornjesavsko dolino, zato je Planina pod Golico zaostala v izgradnji infrastrukture, kot so ceste, žičnica in nastanitveni ter gostinski obrati. Premalo zanimanja s strani občine in podjetij ali posameznikov je pripeljalo do stanja, kakršno je danes. Pomemben je tudi problem lastništva, ki onemogoča, da bi se v vasi kaj spremenilo. Belcijanov hotel na primer že leta stoji nedotaknjen in tiho propada, ker ima več lastnikov in ne morejo priti do dogovora, kaj se bo z njim zgodilo. Prav tako so določena zemljišča v Skladu kmetijskih zemljišč ali v lasti pristojnega ministrstva, ki pa jih prodaja. Tudi nekateri objekti imajo težave z lastništvom in to je že prva ovira, ki se mora odpraviti za izboljšanje turistične dejavnosti. Veliko zamisli je že bilo podanih, kako izboljšati turistično ponudbo v Planini pod Golico. Veliko je bilo ljudi, ki so se zelo trudili, da bi rešili turistično dejavnost. Govorilo se je o izgradnji smučišča, povezanega s sosednjo Avstrijo, o izgradnji novih objektov, kjer bi turisti lahko doživeli čar življenja v preteklosti. Taka ideja je bila na primer obnova senika v senožetih, kjer bi turisti lahko prenočili, se naučili, kako so včasih na kmetiji delali itd. Veliko je bilo idejnih projektov, a se je težava vedno začela in končala pri birokraciji in zakonih, ki so onemogočili izpeljavo projekta. Na koncu je vedno prišlo do ugotovitve, da se to pač ne izplača. Žalostno, ampak tako je dejansko stanje. Težava je tudi v tem, da so v vasi nekateri vikendaši, ki se nočejo vključiti v življenje z vasjo, in pa tudi domačini, ki so popolnoma nezainteresirani za sodelovanje na turističnih projektih. Po novem zakonu je za skoraj vse dejavnosti potrebno imeti izurjene vodiče in strokovne delavce, kar pa predstavlja zopet nov problem.

Za zaključek te strokovne naloge naj povem, da je moje mnenje, da bi rešitve morali iskati v boljšem sodelovanju z občino Jesenice. Ta bi morala bolj prisluhniti turističnemu društvu in njihovim delavcem. Celotna občinska struktura bi morala bolj sodelovati z občani, ni dovolj le nekaj članov, ki si želijo pomagati. Potem je nujno skrajšati in poceniti birokratske poti, ki vodijo do dovoljenj za izgradnjo in vlaganje v razne turistične objekte. Pogoji za opravljanje dodatnih turističnih dejavnosti so prezahtevni in zato eden glavnih vzrokov za nezainteresiranost za to dejavnost. Poleg tega je potrebno motivirati mlade za delo v turistični dejavnosti in jih spodbuditi za sodelovanje. Mogoče za začetek tudi v smislu volonterskega dela, kjub temu da je tako delo premalo ovrednoteno.

V Planini pod Golico je želja po izboljšanju turistične ponudbe še vedno prisotna, mladi so prevzeli delo Turističnega društva Golica in se v tej smeri trudijo izboljšati stanje. Vendar brez določenih sprememb v birokraciji, občini, državi in osebnem mišljenju žal ne bo šlo. Moje mnenje je, da ima Planina pod Golico vse pogoje za uspešno turistično dejavnost, potrebno je le ustvariti možnosti, da zaživi.

LITERATURA IN VIRI

1. *Apartma Podlogar*. Najdeno 22. marca 2013 na spletnem naslovu <http://www.apartmapodlogar.com>
2. *Apartma Tarman*. Najdeno 22. marca 2013 na spletnem naslovu <http://apartma-net/sl/jomres/viewproperty/Apartma%20Tarman/38.html>
3. *Chalet in Planina pod Golico, Slovenia*. Najdeno 22. marca 2013 na spletnem naslovu <http://www.planina.co.uk/>
4. Geister, I., Jamnik, P., Kerštajn, A., Leben, N., Pamić, R., & Sagadin, M. (1998). *Vodnik po občini Jesenice*. Jesenice: Občina Jesenice.
5. Jakopič, D. (2005). *Kmečki turizem Betel* (zloženka). Jesenice: Občina Jesenice.
6. *Kmečki turizem Betel Jesenice*. Najdeno 17. marca 2013 na spletnem naslovu <http://www.sloveniaholidays.com/kmecki-turizem-betel-jesenice.html>
7. *Kmetija Smolej*. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://www.kmetijasmolej.si/>
8. *Koča na Golici*. Najdeno 22. marca 2013 na spletnem naslovu <http://pdjesenice-drustvo.si/nase-koce/koca-na-golici/>
9. Kočevar, R. (1979–1980). Zimsko turistična središča gorenjskega kota. *Jeseniški zbornik IV. Jeklo in ljudje* (str. 467–487). Jesenice: Kulturna skupnost Jesenice, Oddelek za zgodovino delavskega gibanja in NOB Tehniškega muzeja Železarne Jesenice.
10. Kokošinek, N., & Torkar Tahir, Z. (2007). »Kako so v Planini pod Golico včasih živeli?«. Jesenice: Ljudska univerza Jesenice.
11. Kokošinek, N., & Torkar Tahir, Z. (2008). »Kako so v vaseh pod Golico včasih živeli?«. Jesenice: Ljudska univerza Jesenice.
12. Mihalič, T. (2006). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
13. Municipality Jesenice and LTO-Kranjska Gora Tourist board. (2013). *Prepared to break the ice*. Jesenice: Municipality Jesenice.
14. *Nordijska hoja*. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://www.gibit.si/nordijska-hoja/>
15. *Oddaljenost krajev v kilometrih*. Najdeno 12. aprila 2013 na spletnem naslovu http://krajie.eu/city_distance/slo
16. Planina, J. (1997). *Ekonomika turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

17. Razvojna agencija Zgornje Gorenjske. (2012). *Pohodniške poti po občini Jesenice*. Jesenice: Občina Jesenice.
18. Sv. Križ – naše gorsko letovišče. (1.2.1937). Na mejah: list za gospodarstvo, prosveto in kulturo. Najdeno 10. marca na spletnem naslovu <http://www.dlib.si/?URN:NBN:SI:DOC-5YUYSJF1>
19. Šranc, I., & Sedej, I. (1994). *Planina pod Golico*. Bled: Župnijski urad Sv. Križ nad Jesenicami.
20. Štefelin, I., Grm, J., & Stanišič, G. (2012). *Kolesarski izleti po občini Jesenice*. Jesenice: Občina Jesenice.
21. Tarman d.o.o.-Apartma Tarman. (2013). *Nočitve in število gostov v Apartmajih Tarman od leta 2009 do leta 2012* (interno gradivo). Jesenice: Tarman d.o.o.-Apartma Tarman.
22. Thomas Kenneth Blandford-Sobodajalec. (2013). *Nočitve in število gostov v Apartmajih Blandford od leta 2009 do leta 2012* (interno gradivo). Jesenice: Thomas Kenneth Blandford-Sobodajalec.
23. Torkar Tahir, Z. (2003). *Planina pod Golico skozi čas*. Jesenice: Občina Jesenice in Gornjesavski muzej Jesenice.
24. *Trendi zelenega turizma*. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://www.slovenia.info/?ps_trendi_zeleni_turizem=0&Ing=1
25. Tujsko prometno društvo pri Sv. Križu nad Jesenicami, dravska banovina, Jugoslavija. *Planina – sv. Križ nad Jesenicami (1000m) Gorenjsko/Jugoslavija*. (b.l.). Jesenice-Fužine: Tujsko prometno društvo pri Sv. Križu nad Jesenicami.
26. *Tura pod Golico*. Najdeno 23. marca 2013 na spletnem naslovu <http://www.podgolico.si/2012/index.php?id=predstavitev>
27. *Turistično društvo Golica*. Najdeno 23. marca 2013 na spletnem naslovu <http://tdgolica.com/>
28. *Turno smučanje*. Najdeno 1. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://www.polet.si/maratonec/turno-smucanje>
29. UNWTO. (2012). UNWTO Tourism Highlights 2012 Edition. Najdeno 19. aprila na spletnem naslovu http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights12enhr_1.pdf
30. Vizjak, A. (2007). *Zmagovalci tržnih niš*. Ljubljana: GV založba.

31. *Zgodovina žičnic*. Najdeno 13. marca 2013 na spletnem naslovu
<http://sites.google.com/site/zicnicesi/zgodovina-zicnic>
32. *Žičnica (b.l.)*. V Wikipedii. Najdeno 13. marca 2013 na spletnem naslovu:
<http://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%BDi%C4%8Dnica>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Nočitve v Apartmajih Tarman	1
Priloga 2: Število gostov v Apartmajih Tarman	2
Priloga 3: Število gostov v Apartmaju Blandford	3
Priloga 4: Število nočitev v Apartmaju Blandford.....	3

Priloga 1: Nočitve v Apartmajih Tarman

Tabela 1: Število nočitev v Apartmajih Tarman po mesecih od leta 2009 do 2012

	2009	2010	2011	2012
JANUAR	/	2	4	/
FEBRUAR	/	/	/	/
MAREC	/	/	4	/
APRIL	31	/	8	4
MAJ	/	4	/	/
JUNIJ	3	1	/	/
JULIJ	4	6	3	/
AVGUST	2	1	9	8
SEPTEMBER	/	18	/	/
OKTOBER	/	/	/	4
NOVEMBER	3	/	21	38
DECEMBER	2	/	4	/

Vir: Tarman d.o.o.-Apartma Tarman, Nočitve in število gostov v Apartmajih Tarman od leta 2009 do leta 2012, 2013.

Priloga 2: Število gostov v Apartmajih Tarman

Tabela 2: Število gostov v Apartmajih Tarman po mesecih od leta 2009 do 2012

	2009	2010	2011	2012
JANUAR	/	2	12	/
FEBRUAR	/	/	/	/
MAREC	/	/	2	/
APRIL	1	/	6	4
MAJ	/	3	/	/
JUNIJ	1	2	/	/
JULIJ	3	3	5	/
AVGUST	4	5	12	2
SEPTEMBER	/	1	/	/
OKTOBER	/	/	/	2
NOVEMBER	3	/	2	2
DECEMBER	2	/	3	/

Vir: Tarman d.o.o.-Apartma Tarman, Nočitve in število gostov v Apartmajih Tarman od leta 2009 do leta 2012, 2013.

Priloga 3: Število gostov v Apartmaju Blandford

Tabela 3: Število gostov v apartmaju Blandford od meseca junija do meseca septembra od leta 2008 do leta 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
JUNIJ	6	2	8	6	2
JULIJ	11	7	7	14	6
AVGUST	13	9	10	4	8
SEPTEMBER	4	4	2	2	/

Vir: Thomas Kenneth Blandford-Sobodajalec, Nočitve in število gostov v Apartmajih Blandford od leta 2009 do leta 2012, 2013.

Priloga 4: Število nočitev v Apartmaju Blandford

Tabela 4: Število nočitev v apartmaju Blandford od meseca junija do meseca septembra od leta 2008 do leta 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
JUNIJ	14	7	27	14	7
JULIJ	28	28	25	35	14
AVGUST	28	28	21	23	21
SEPTEMBER	19	23	7	7	/

Vir: Thomas Kenneth Blandford-Sobodajalec, Nočitve in število gostov v Apartmajih Blandford od leta 2009 do leta 2012, 2013.